

Eens komt de grote zomer...

Luther als 16e-eeuwse singer-songwriter

Dat Luther sterke liedteksten schreef, is ons wel bekend. Maar liefst 37 liederen schreef hij. Hoewel hij vooral bekend werd als auteur van de liedteksten, is het fascinerend te bedenken dat hij eveneens de componist was van de melodieën bij die teksten.

Eens komt de gro - te zo - mer

TEKST: **LUUK SCHURMAN**, *cantor-organist ELG Zwolle*

Luther leverde hoogstaand theologisch werk, zette half Duitsland op de kop met een reformatie, en wist daarnaast als 16e-eeuwse singer-songwriter ook nog eens liederen af te leveren die tot vandaag gezongen worden. Er wordt dan wel door lutheranen gepocht over het muzikale vakmanschap van Luther. Zijn melodieën liegen er tenslotte niet om.

Grote verdienste van Johann Walter

Of Luther die melodieën allemaal zelf componeerde is echter de vraag, zo bleek uit later onderzoek. Het is namelijk niet uit te sluiten dat hij op dit gebied hulp kreeg van een bevriende cantor, ergens in de buurt van Wittenberg. Het betreft hier dan de, in die tijd belangrijke, lutherse kerkmusicus Johann Walter (1496-1570). Verwar hem overigens niet met die andere bekende musicus met een extra 'h' in zijn achternaam: Johann Gottfried Walther. Die leefde twee eeuwen later.

Een belangrijke verdienste van de 16e-eeuwse Johann Walter was het samenstellen van het allereerste lutherse gezangenboek, een bundel die vlak na de reformatie al werd uitgegeven in Wittenberg. De meerwaarde hiervan was groot: het gezongen lied was een van de belangrijkste middelen om het gedachtegoed van de reformatie te verspreiden! TikTok en Instagram waren niet in zwang, maar liedbundels waren een goed alternatief. Walter werkte veel samen met Luther en werd op den duur zelfs zijn persoonlijke muzikale adviseur. Na zijn dood stond Walter ook wel bekend als de 'oer-cantor van de Lutherse Kerk'.

Symbool voor het theologisch thema van de eindtijd

Dat Walter niet alleen een goede kerkmusicus was maar ook als dichter kwaliteiten had, blijkt uit het lied dat we vandaag bespreken. Diezelfde Walter was verantwoordelijk voor de oorspronkelijke tekst van: 'Herzlich tut mich erfreuen, die fröhlich Sommerzeit'. In maar liefst 34 coupletten - die om praktische redenen gelukkig niet allemaal vertaald in ons liedboek terecht kwamen - dicht Walter over de zomertijd, voor hem het symbool voor het theologische thema van de eindtijd.



Hoewel Walter zelf een melodie schreef voor dit lied, is die melodie nooit populair geworden. Het lied werd vanaf het eerste ontstaan gezongen op een al bestaande, wereldse melodie. Zo'n lied heet een contrafact; ook vandaag de dag maakt men bij bruiloften en feestjes nog steeds dankbaar gebruik van deze techniek!

Hoewel de melodie dus niet van Walter zelf afkomstig is, vind ik het nog steeds bijzonder om dit lied in ons liedboek te hebben. Misschien komt dat doordat Walter een makkelijke identificatiepersoon is voor mij als cantor organist. In dit lied is het nu eens de kerkmusicus zélf, die niet in melodie, maar nota bene in tekst aan het woord is! En hoewel dus niet geschreven door een theoloog, maar door een musicus, is dit 'Walterlied' ook inhoudelijk zonder meer de moeite waard om gezongen te worden. Daar zou theoloog Luther het vast mee eens geweest zijn.

En, als die twee, Walter en Luther, blijkbaar toch zoveel samen optrokken, misschien blijkt dan in de toekomst nog weleens - pas op, nu fantaseer ik een beetje - dat Walter bij dit lied ook hulp heeft gehad van Luther? Ik zie het zo voor me: Johann Walter, die, vlak voordat hij afscheid neemt van zijn gastheer te Wittenberg, nog even een stapeltje papieren uit zijn tas tovert. "Kijk Maarten, het was deze week zulk zomers weer dat ik dacht: wat die Maarten kan, dat kan ik ook. Hier heb je wat krabbels van me. Vierendertig coupletten maar liefst. Kun je er eens naar kijken? Dan hoor ik volgende week wel wat je ervan vindt!"